

Slaget ved Rønbjerg 1132.

Skive Folkeblad 23/8 1933

Af P. K.Hofmansen

Årene efter Magnus Nielsens fejge mord på Knud Lavard hin januardag 1131 i skoven ved Haraldsted kan med rette betegnes som en ufredens og ulykkens tid for landet. Talrige fejder indenfor kongeætten betød stor skade for landets opkomst og udvikling, hvilke begge dele fik lov at stå i stampe, indtil endelig Valdemar den Store efter det sejrriige slag på Grathe Hede 1157 atter bragte ro og orden i sagerne.

Efter Knud Lavards mord delte kongeættingerne sig i to partier, eftersom deres forhold til den myrdede nu havde været. Morderen Magnus Nielsen, der jo havde begået den grumme gerning for at sikre sig tronen når faderen kong Niels engang gik hen og døde, dannede tilligemed denne sin hr. Far hovedmændene for det ene parti, medens den myrdedes halvbroder Erik, der senere fik tilnavnet Emune (: den evig mindeværdige) samt den svigefulde Harald Kesia tilligemed Skjalmsønnerne Ebbe og Asser Rig var førere for det andet Parti. Sommeren 1131 forløb med stridigheder af forskellig art, hvorimod den påfølgende vinter led så nogenlunde i ro; men da våren 1132 brød frem blussede kamplysten op igen, og krigen begyndte at rase mere forbitret end nogensinde.

Kong Niels, der vel havde forudse dette, havde sikret sig i tide og trukket krigsfolk sammen i den vestlige del af riget, hvilket igen vil sige i Ty- og Harsyssel; medens Erik derimod samlede tropper i Skåne og på Sjælland idet han stolede på de løfter som en jydsk høvding ved navn Kristjern havde givet ham. Denne mand var af en meget højbåren æt, idet han hørte til Thorgunnasønnerne, hvis stamfader gennem et enkelt kognatisk led var den fra Oehenschlägers sørgespil så bekendte Hakon Jarl, og hvis politiske betydning forhøjedes yderligere ved, at han var broder til Danmarks første, egne ærkebiskop Asser i Lund og til Bisp Svend i Viborg. På grund af et uforsonligt nag, han havde fattet til Magnus Nielsen, hvis lumske adfærd mod Knud Lavard havde stødt hans ærlige karakter, var han faldet fra Kong Niels og havde lovet at støtte Erik alt hvad han kunne.

Da han nu hørte, at kongen var travlt beskæftiget med at få en hær stablet på benene, samlede han i hast sine venner og frænder med husfolk og krigskarle fast besluttet på at møde kongen i åbent slag. Selv stillede han sig som feltherre i spidsen for denne improviserede hær, skønt han på det tidspunkt alt var en ældre mand, hvad vi kan slutte af, at hans søn, den senere ærkebiskop Eskild, allerede et par år senere blev valgt til biskop i Roskilde.

Da Kong Niels erfarede, at Kristjern drog imod ham med en hær og ville bekæmpe ham, besluttede han at dele sin egen styrke i to dele, af hvilke den ene skulle kæmpe til søs og den anden på landjorden. Mændene fra vestkysten og limfjordsegnene, som var vante til at tumle sig på søen, blev underlagt sønnen Magnus Nielsen, der som anfører for flåden fik ordre til at indskibe sig og drage mod Erik på Sjælland, medens han selv, Kongen, med landhæren

ville drage mod Kristjern. Og så rykkede da Kong Niels' hær frem gennem Harsyssel i nordøstlig retning lige mod Kristjern. Et sammenstød var hensigten og et sammenstød var uundgåeligt idet begge hære hver fra sin side i hast nærmede sig passet mellem Flyndersø og Limfjorden. Som et stormvejr gik toget frem med Kong Niels selv i spidsen. Borbjerg og Ryde blev lagt bag, og allerede da hæren i strakt karriére for hen over fladerne ved Stokholm og Hvidemose, så kongen de første fjendtlige spær og lanser glimte i forårssolen på Rønbjerg Banker. Den flade hedestrækning ned mod Flyndersø blev skuepladsen for det blodige optrin, da hærene tørnede sammen. Hornene gjaldede og kampen begyndte. Et kaos af menneskelegemer, hestekroppe og våben tumlede om imellem hverandre. Våbnenes klirren fyldte luften med gny og de blanke ægge lynede i solen. Pilene for hvislende fra bustrengene, slyngekasternes sten knuste mangt en hjerneskal, så dens ejer sank tungt stønnende til jorden. Kampen bølgede frem og tilbage over Rønbjerg Hede. Kong Niels og Kristjern tog selv plads i de kæmpendes rækker; men efterhånden tyndede det svært ud blandt Kristjerns folk, som talmæssigt vel stod under kongens; og snart var hans nederlag vis og fuldsændig, da han selv blev omringet og tagen til Fange.

De sidste, sørgelige rester af hans hær flygtede i vild uorden ned over bankerne mod Flyndersø efterfulgt af kongens mænd. Kampen var endt, og slaget faldet ud som en fuldstændig sejr for Kongen. Efter en kort rast ved valpladsen fortsatte hæren med høje sejrskrål og under skingrende fanfarer sin vej videre frem over Kisum og vestpå, alt hvad remmer og tøj kunne holde. Men på Rønbjerg Hede lå sårede, døende og døde krigsmænd efterladt imellem hverandre. Da lærken sænkede sine triller, og aftenen og natten kastede sit sorte slør ned over Flyndersøens vande såvel som over den mørke hede, lød stadigvæk skrig og rallen hen over lyngen; men til sidst tav også de.

Imidlertid havde Magnus Nielsen med sin del at hæren indskibet sig i Århus og gled for en strygende nordvestvind over mod Sjællands kyst; men han nåede ikke så langt. Under Sejrrø lå Erik afventende med hele sin flåde, på det samme sted hvor han to år senere fik bud om Kong Niels' død. Da Magnus Nielsens skibe gled frem, angreb Erik dem pludseligt; og takket være den forvirring, der opstod blandt Magnus' mænd ved et så hastigt og uventet angreb, lykkedes det ham forholdsvis let at vinde sejr. Magnus selv undslap med nød og næppe i en båd og kun ved sine tapre og trofaste jydere hjælp. Det var altså gået de tvende dele af den kongelige hær ulige heldigt. Medens landhærens sejrsskrig gjaldede over Rønbjerg Hede, beredte Erik flådens mandskab en ynkelig død udenfor Sejrrø skrænter.

Opmuntret af sejren sejlede Erik videre frem mod nord og lagde efter Saxo ind i Limfjordens Langerak, hvilket dog sikkert er urigtigt og en fejltagelse for Mariager Fjord. Hans håb var i alle tilfælde at bemægtige sig Jylland, uden at han endnu vidste noget om, at hans tro mand Kristjern allerede var på vej til et skummelt fangehul og tunge fangelænker i Slesvig. Først efter at han havde udskibet sine folk, fik han det sørgelige budskab at vide og desuden, at Kong Niels drog imod ham selv med sin hær. Dybt rystet over det vanheld, der var overgået hans ven, men samtidig opmuntret af den medgang han selv havde haft, besluttede Erik alligevel at forblive og drage mod Kongen.

Imidlertid var denne på sin vej fra slagmarken ved Rønbjerg draget syd om begge Limfjordsarmene og nærmede sig egnen mellem Klejtrup Sø og Tjele Langsø omtrent på den samme tid, som Erik havde udskibet sig, formodentlig i nærheden af det sted hvor nu Hobro ligger. Kong Niels rykkede altså frem fra syd og Erik fra nord, begge to mod Onsild Å. Lidt øst for Ølst Kirke, hvor man endnu ser rester af en stensat vej, var der på hin tid et overgangssted over åen. Mod dette stillede de to feltherrer deres hære og mødtes just på og ved broen. Kampen var langvarig og sejt; men også her havde Kong Niels overtaget og kun på et hængende hår nær undgik Erik samme skæbne som Kristjern på Rønbjerg Hede. Han blev reddet ved, at Bjørn Jernside, før omtalte Harald Kesias søn, og Åge, Kristjerns søn og historieskriveren Sven Ågesens fader, holdt broen mod fjenderne, indtil han havde nået sine skibe og vuggede på fjordens bølger udenfor Niels' rækkevidde. Adskillige af hans mandskab, som ikke skyndte sig tilstrækkeligt, blev dræbt af kongens fremrykkende hær.

Efter den tid smilte lykken snart til den ene snart til den anden af de to modstandere, indtil endelig slaget ved Fodevig i Skåne 1134, hvor Magnus Nielsen faldt, bragte den endelige afgørelse idet Kong Niels kort efter på flugten fra kampen blev dræbt af Knud Lavards tro gildesbrødre i Slesvig, hvorefter Erik besteg Danmarks trone, som han så længe havde kæmpet tappert for. Kristjern, som alt længe havde ligget i lænker i Slesvig, slap ud af fængslet og indtog senere en æret stilling under Erik Emunes regering.

Men Rønbjerg Hede og Onsild Bro har fra den tid fået deres navne indskrevet i den danske historie som skuepladsen for de blodige fejder indenfor den danske kongegæt i første halvdel af det tolvte århundrede.